

Lokal utvecklingsstrategi för **FISKELEADER** PÅ ÅLAND 2023-2027

**Lokalt ledd utveckling inom programmet för
Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden 2021-2027**

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Lokalkraft Leader Åland rf.
Version 20.3.2024

Innehållsförteckning

1.	Inledning	2
	Summary in English.....	3
2.	Geografiskt område och befolkning	4
3.	Fiskerinäringens betydelse på Åland.....	6
4.	Strategins framtagning	9
5.	Behovsanalys.....	10
6.	Vision, prioriterade fokusområden & målsättningar	11
	Prioriterat fokusområde 1: Välmående fiskbestånd och livsmiljö.....	12
	Prioriterat fokusområde 2: Smak av sjö & hav	13
	Prioriterat fokusområde 3: Fiskekultur i arbete och fritid	14
7.	Indikatorer, mätbara effekter	15
8.	Förvaltning och genomförande.....	16
9.	Uppföljning och utvärdering.....	18
10.	Finansieringsplan	19

Bilagor

Förankring under 2022 inför lokal utvecklingsstrategi
Beskrivning av urvalskriteriebedömning

Källor

Ålands del av Finlands program för EHFV
Ålands statistik- och utredningsbyrå
Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda
Ålands hållbara livsmedelsstrategi
Nationellt program för främjande av inhemsk fisk
m.fl

https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/page/fiskarter_pa_aland_bok.pdf

<https://www.ostersjon.fi/sv-FI/Åland>

Fiskets lokala utvecklingsstrategi är framtagen av Lokalkraft Leader Åland r.f. för genomförandet av Fiskeleader på Åland inom ramen för den åländska åtgärden för Lokal utveckling inom Finlands operativa program för Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden 2021-2027.

1. Inledning

Åland är på många sätt ett unikt Leaderområde. Åland är ett självstyre land inom Finland, med ett eget parlament och en egen regering vilken har lagstiftningsbehörighet inom många områden. Åland består av fler än 6 700 öar där den största ön utgör ungefär 70 procent av den totala landarealen, var över nittio procent av de ca 30 300 invånarna bor. Åland är uppdelat i sexton kommuner, varav en stad, nio landsbygdskommuner och sex skärgårdskommuner utan fast förbindelse.

Föreningen Lokalkraft Leader Åland r.f. verkar för landsbygdsutveckling på hela Åland. Syftet är att utgående från lokalbefolkningens egna behov och värderingar verka för att bevara den lokala servicen och de lokala arbetsplatserna, skapa nya arbetstillfällen, utveckla förutsättningar för delaktighet och trivsel samt främja kunskaps- och sysselsättning i enlighet med principerna för hållbar utveckling. Föreningen bildades 2007 och har sedan dess kontinuerligt arbetat för landsbygdens utveckling som lokal aktionsgrupp inom Ålands landsbygdsutvecklingsprogram och som Fiskeleadergrupp inom Ålands del av Finlands operativa program för havs- och fiskerinäringen. Hittills har över 240 projekt möjliggjorts genom Leadermetoden på Åland och engagerat flera tusentals människor.

Verksamheten har utvecklats under åren och föreningen har ett brett nätverk både lokalt, nationellt och internationellt. Leader Åland ingår bland annat i klustret Ålands Landsbygdscentrum tillsammans med fjorton andra organisationer, är medaktör i Bärkraft.ax, har en styrelseplats i föreningen Hela Norden ska leva och har ett nära samarbete med de tvåspråkiga leadergrupperna i Finland. Det åländska leaderarbetet har även uppmärksammats på både nationell och EU-nivå.

Fiskeleaderstrategin för programperioden 2023-2027 är den tredje strategin som tagits fram i Leader Ålands regi och är en utveckling av tidigare arbete, utifrån de behov som analyserats. Strategin kompletterar övrigt utvecklingsarbete så väl som andra finansiella instrument som finns tillgängliga i landskapet. Leadermetodens underifrånperspektiv och transparens i samband med finansiering, rådgivning, sektorsövergripande partnerskap och nätverkande är en annorlunda och viktig metod som kan främja den åländska fiskerinäringen från gräsrotsnivå i samverkan.

Fiskets lokala aktionsgrupps vision är *En hållbar och livskraftig fiskekultur*. Visionen handlar om att utveckla fisket på Åland på ett sätt som är ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart på lång sikt. Det handlar om att bevara och utveckla den starka tradition av fiske som finns på Åland, samtidigt som man anpassar sig till förändrade förutsättningar och utmaningar. Målet är att Åland ska ha en livskraftig och lönsam näring, samtidigt som man bygger broar mellan tredje sektorn och fiskerinäringen samt bevarar och stärker det kulturarv och den biologiska mångfalden.

Våra mål och prioriterade fokusområden under perioden är:

- Välmående fiskbestånd och livsmiljö
- Smak av sjö & hav
- Fiskekultur i arbete och fritid

Genom fokusområdena i fiskeleaderstrategin, i samråd med andra lokala strategier, stödformer och verksamheter, kan vi uppmantra till insatser för att bevara vårt immateriella kulturarv för kommande generationer, förbättra förutsättningarna för fiskens uppväxt- och levnadsmiljö samt skapa förutsättningar för en ökad lönsamhet i fiskerinäringen genom att främja lokalt engagemang och förändring av attityder, bidra till folkbildning och inspirera till samverkan.

Summary in English

Åland is in many ways a unique Leader area. Åland is an autonomous region within Finland, with its own parliament and government, which has legislative authority in many areas. Åland consists of more than 6,700 islands, the largest of which accounts for about 70 % of the total land area, where more than 90 % of the population of about 30,300 live. Åland is divided into sixteen municipalities, including one city, nine rural and six archipelago municipalities.

The association Lokalkraft Leader Åland r.f. promotes rural development throughout Åland. The aim is to work based on the needs and values of the local population to preserve local services, create new jobs, develop conditions for participation and well-being, and promote skills and employment following the principles of sustainable development. The association was formed in 2007 and has since then continuously functioned as a local action group within the Åland Rural Development Program and as a Fisheries Leader Group within the Åland part of Finland's operational program for the marine and fisheries industry. Over 240 projects have so far been made possible through the Leader method in Åland, involving several thousand people.

The local action group has developed over the years and the association has a wide network both locally, nationally and internationally. Leader Åland is a member of the Åland Rural Center cluster together with fourteen other organizations, is a co-player in the network for Åland's development and sustainability agenda (barkraft.ax), has a seat on the Nordic association Hela Norden ska leva and works closely with the Swedish-speaking Leader groups in Finland. Leader Åland has also been recognized at both the national level and EU levels.

The local development strategy for the programming period 2023-2027 is the third strategy developed by Leader Åland. The strategy complements other development work as well as other financial instruments available in the area. The bottom-up perspective and transparency of the Leader approach in relation to funding, advice, cross-sectoral partnerships, and networking is a different and important approach that can strengthen Åland's social development from the grassroots level in a collaborative manner

Our vision is *A sustainable and viable fishing culture*. The vision is about developing fishing in Åland in a way that is economically, socially and environmentally sustainable in the long term. It is about preserving and developing the strong tradition of fishing that exists in Åland, while adapting to changing conditions and challenges. The aim is for Åland to have a viable and profitable fishery, while building bridges between the third sector and the fishing industry and preserving and strengthening the cultural heritage and biodiversity.

Our goals and prioritised focus areas are:

- Healthy fish stocks and habitats
- Taste of lake & sea
- Fishing culture in work and leisure

Through the focus areas in this strategy, in consultation with other local strategies, forms of support and activities, we can encourage efforts to preserve our intangible cultural heritage for future generations, improve the conditions for the fish's growth and living environment, and create the conditions for increased profitability in the fishing industry by promoting local involvement and changing attitudes, contributing to public education and inspiring collaboration.

2. Geografiskt område och befolkning

Åland är på många sätt olikt andra Leaderområden i Finland, Sverige och övriga Europa. Detta är något vi återkommande märkt när vi utbytt erfarenheter, även om det självklart finns många likheter också. Olikheterna är framför allt att Åland är ett unikt örike, ett självstört landskap inom Finland med ett eget parlament (Ålands lagting) och en egen regering (Ålands landskapsregering) vilken har lagstiftningsbehörighet inom många områden, inte minst vad gäller fiskeriförvaltningen. Självstyrelsen har också medfört, att nästan alla inre fiskevatten ägs av ålänningar eller landskapet, eftersom det krävs åländsk hembygdsrätt för köp av vatten. Åland är demilitariserat och kallas därför av många för Fredens öar.

Skärgården finns runt husknuten var du än befinner dig på Åland. Åland består nämligen av fler än 6 700 öar och skär. Av dessa är 6 400 öar större än 3 000 m². Den totala landarealen är ca 1 500 km². Skärgården kan definieras som området innanför gränsen mot allmänt vatten, som går strax utanför de yttersta öarna. Vattenytan innanför gränsen är nästan 4 200 km², d v s nära tre gånger så stor som landskapets landyta. Huvudön, Fasta Åland, utgör ungefär 70 procent av den totala landarealen och med ett avstånd om ca 50 km från norr till söder såväl som från öster till väster. Trots den begränsade arealen rymmer det ändå 912 kilometer allmän väg på Åland.

Åland är uppdelat i sexton kommuner, varav en stad (Mariehamn). Nio av kommunerna är landsbygdskommuner (Eckerö, Finström, Geta, Hammarland, Jomala, Lemland, Lumparland, Saltvik och Sund) och sex kommuner är skärgårdskommuner med färjöförbindelse (Brändö, Föglö, Kumlinge, Kökar, Sottunga och Vårdö).

Leader Ålands verksamhetsområde består av hela Åland med tillhörande havsområden. Mariehamn omfattas också av strategin eftersom stadens invånarantal är mindre än 20 000 invånare och staden därmed räknas som landsbygdsområde i sammanhanget.

I dagsläget bor 30 344 personer på Åland, men varje år anländer ca 200 000 besökare som gör ca 400 000 övernattningsnätter. Nittio procent av den åländska befolkningen bor på huvudön. I skärgårdskommunerna bor 2 055 invånare, men sommartid stiger befolkningsantalet markant med anledning av sommarboende och övriga besökare. Över 30 procent (2 642) av de ca 8 550 åländska fritidsbostäderna finns i skärgården.

Invånare per kommun 31.12.2021

Kommun	Invånare totalt	0-17 år	18-29 år	30-64 år	65 + år
Brändö	449	52	46	199	152
Eckerö	933	158	78	436	261
Finström	2 638	567	277	1 208	586
Föglö	501	84	48	207	162
Geta	505	98	45	244	118
Hammarland	1 619	342	154	759	364
Jomala	5 512	1381	581	2 698	852
Kumlinge	313	37	24	130	122
Kökar	224	14	31	99	80
Lemland	2 135	535	200	995	405
Lumparland	376	67	32	170	107
Saltvik	1 810	362	169	810	469
Sottunga	105	17	7	44	37
Sund	1 019	188	88	469	274
Vårdö	463	90	43	198	132
Mariehamn	11 742	2 012	1 515	5 236	2 979
Landsbygden	16 547	3 698	1 624	7 789	3 436
Skärgården	2 055	294	199	877	685
Totalt	30 344	6 004	3 338	13 902	7 100

Källa: Ålands statistik- och utredningsbyrå

Man kan konstatera att Åland har en åldrande befolkning. Enligt Ålands statistik- och utredningsbyrås befolkningsscenarie, som ska motsvara en trendmässig utvecklingstakt, kommer 25 procent av ett befolkningsantal om uppskattat 32 499 vara över 65 år 2030.

Språk

Åland är enspråkigt svenskt till skillnad från övriga Finland som är tvåspråkigt. I praktiken kan många finska, men det är långt ifrån alla och det är också upp till var och en att välja om man vill läsa finska i skolan. Skrivelser och handlingar som statliga myndigheter sänder till Åland ska också vara på svenska. Av den åländska befolkningen har 86 procent svenska som modersmål, 4,6 procent har finska som modersmål och 9,4 procent övriga språk. Totalt finns ca 70 olika språk på Åland bland befolkningen.

3. Fiskerinäringens betydelse på Åland

Det åländska fiskets historia

Den rika tillgången på skyddade och grunda och därmed förhållandevis näringsrika och varma vatten borgar för en riklig förekomst av fisk och ger även goda möjligheter att utöva fiske med små båtar. Fisket har följaktligen sedan urminnes tid varit en viktig näring och en förutsättning för den tidiga bosättningen. Ursprungligen var det fråga om husbehovsfiske, men fiske för försäljning eller byte mot främst spannmål växte snart fram. Fisket har bedrivits från hemman i eller i omedelbar anslutning till skärgården. Med få undantag har jordbruket varit viktigt för dessa hemman. Generellt kan sägas, att det utgjort huvudnäringen på de stora öarna, medan fisket dominerat på de små längre ut i skärgårdarna. Kopplingen till bondekulturen medförde, att skärgårdsvattnen tidigt upphörde att ses som allmänna och delades upp mellan byar och gårdar, vilket försvårade uppkomsten av ett rent yrkesfiske.

Strömningen var länge den för fisket helt dominerande arten. Den fiskades främst i samband med leken. I äldre tid var notdragning av stor betydelse, men under 1800-talet expanderade fisket med nät och strömmingsskötar, och kring sekelskiftet 1900 hade det tagit överhanden. Inom skötfisket skedde en förskjutning mot drivfiske på allmänt vatten utanför skärgårdarna, vilket alltså kunde bedrivas även av personer utan egna fiskevatten. Detta förhållande bidrog till ett uppsving för ett egentligt yrkesfiske.

Vid sidan av strömningen var i äldre tid gädda och abborre viktigast. De fiskades främst med not och ryssjor. Ända sedan medeltiden har de sålts till i första hand Stockholm och levererats dit främst med sumpbåtar, tills Sverige på 1950-talet förbjöd import av levande fisk. Också andra sötvattensarter fiskades liksom flundra (skrubbskädda) och inte minst torsk, som periodvis haft stor betydelse framför allt i det södra havsbandet. Under 1950-talet inträffade några viktiga förändringar i det åländska fisket. I skärgårdarna drabbades gädd- och abborrfisket av en tillbakagång delvis beroende på en minskning av antalet sumpbåtar, men å andra sidan växte siken i betydelse, inte minst tack vare införandet av nylonnät.

Ett omfattande husbehovsfiske har alltid pågått parallellt med det kommersiella fisket, och gränserna dem emellan har varit flytande. I äldre tid bedrevs det till stor del med ryssjor, katsor och andra fällor, men under de senaste årtiondena har nät blivit helt dominerande.

Yrkesfisket på Åland bedrivs i huvudsak som ett småskaligt kustnära fiske över majoriteten av Ålands kustområden och var 2022 fördelat över 243 registrerade fiskare varav största delen är binäringsfiskare. Enligt uppgift från Ålands landskapsregering var enbart 29 av dessa yrkesfiskare, 14 binäringsfiskare och 200 övriga fiskare. Fisket regleras av den åländska fiskelagstiftningen som är från år 1956. Fiskevattnen på Åland är till största delen samfällda eller privatägda. Gemensam förvaltning av olika fiskevatten sker i huvudsak genom samfälligheter och lokala byalag även om den åländska landskapsförvaltningen också äger en del fiskeområden där fiskerätt kan anhållas om. Egen lagstiftningsbehörighet och en lokal fiskeförvaltning ger stora möjligheter till lokal anpassning. Den småskaliga förvaltningen medför dock även utmaningar för yrkesfiskarna att få tillgång till tillräckliga fiskearealer och risk för intressekonflikter kring hur vattnen ska brukas finns. Att bibehålla en positiv inställning till yrkesfisket är av avgörande betydelse för dess lokala utveckling.

4.14. Fiskets avkastning 2019-2021

The yield of fishing 2019-2021

Fiskslag/ Fish	Fångst, ton/ <i>Catch, tons</i>			Försäljningsvärde/ <i>Gross value, 1 000 EUR</i>		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Totalt	14 440	10 921	9 416	3 866	2 874	2 832
Abborre/ <i>Perch</i>	51	43	39	322	304	316
Braxen/ <i>Bream</i>	1	2	5	1	2	5
Flundra/ <i>Flounder</i>	53	2	1	55	1	2
Gädda/ <i>Pike</i>	8	10	9	21	23	27
Gös/ <i>Pike-perch</i>	15	12	8	105	91	69
Havsöring/ <i>Trout</i>	0	0	0	2	2	2
Lake/ <i>Burbot</i>	0	0	0	0	1	1
Lax/ <i>Salmon</i>	18	7	12	117	41	78
Vildfångad regnbågslax/ <i>Rainbow trout, wild</i>	1	4	2	2	10	5
Sik/ <i>Whitefish</i>	26	26	28	163	146	165
Strömming, vassbuk/ <i>Baltic herring, sprat</i>	14 143	10 677	9 201	2 739	2 054	1 817
Torsk/ <i>Cod</i>	52	18	30	139	45	83
Andra fiskslag/ <i>Other species</i>	15	83	20	1	15	4
Fisk som sålts i egen regi/ <i>Fish sold by fishermen directly to consumers</i>	56	35	61	173	108	222
Kräftor, 1 000 st och 1 000 EUR/ <i>Crayfish, 1 000 pcs and 1 000 EUR</i>	10	10	10	27	30	35

Not/Note: I tabellen ingår även fisk såld utanför Åland/*The figures also include fish sold outside Åland.*

Källa/Source: LR Fiskeribrådet/*The Government of Åland, Office of Fisheries*

Fångsternas storlek och lönsamheten i fisket påverkas, förutom av kvoter och säsong, också av rovdjur. Både sälen och skarven nämns utgöra ett hot mot det åländska fisket, speciellt det småskaliga kustfisket.¹

Vattenbruket på kommersiell basis på Åland utgörs i första hand av odling av regnbåge i kassar till havs. Vattenbruket på Åland sysselsätter ca hundra personer. År 2021 fanns 6 fiskodlingsföretag och 25 enheter registrerade på Åland, varav en större landbaserad anläggning för fiskodling. Därutöver förekommer mindre odlingar i dammar av kräftor samt viss odling av andra arter än regnbåge. Den åländska kassodlingen av regnbåge var tidigare fördelad på flera mindre odlingsföretag, men har med tiden övergått till att bedrivas av färre men större aktörer. Kassodlingen av regnbåge till havs har anpassats till de erfarenheter som framkommit och bedrivs av miljömässiga skäl idag huvudsakligen längre ut till havs än förr. Att vara längre ut i havet ställer större krav på utrustning och medför större utmaningar relaterat till arbetssäkerheten för de anställda. Odling av fisk i havet regleras genom ett tillståndsförfarande där verksamhetens inverkan på vattenmiljön bedöms och regleras på basen av den åländska vattenlagen. Den åländska vattenlagen revideras sedan år 2016 till följd av nya EU-direktiv. Regelverket är strikt och har sedan dess införande begränsat möjligheterna till att utöka odlingsvolymerna i någon större omfattning. Människors syn i samhället på vattenbruket påverkas i stor grad av om man ser negativa effekter av odlingen på den egna närmiljön så utvecklingen med en flytt mer utomskärs bidrar till en mer positiv uppfattning om näringen. Då kraven på näringen från samhällets sida har varit stora har odlarnas strävan att minska verksamhetens belastning på vattenmiljön varit hög vilket har medfört att odlingsmetoderna samt avelsbasen hos fisken har utvecklats mycket. Utvecklingen har möjliggjort en minskad belastning på vattenområdena från foderspill. Utvecklingen inom kommersiell odling av andra arter har inte alls skett i samma omfattning vilket gör dock att det är en stor utmaning för odlare att pröva på andra arter om inte dessa värderas som mycket kommersiellt starka i förhållande till sin foderkonvertering. Prissättningen på fisk är dock idag hårt pressad av importerad fisk från andra områden så regnbåge förblir därmed den dominerande arten inom kassodlingen.

¹ Rapport 2019:8 ÅSUB, Fiskerinäringens betydelse för samhällsekonomin på Åland

Fisketurismen på Åland bedrivs i form av spöfiske från båt och land. Fisket i havsvikar dominerar även om visst fiske förekommer i sjöar och dammar. Spöfisket riktas främst efter gädda, men även havsöring, abborre och gös. Under de senaste åren har även trollingfiske av lax utvecklats till en betydelsefull del av fisketurismen. Fisketurismen på Åland kan delas upp i två kategorier där den ena kategorin utgörs av en grupp som fiskar tillsammans med en lokal fiskeguide och den kategorin som kommer till Åland för att fiska på egen hand. Oberoende utövare regleras spöfisket av den åländska fiskelagstiftningen och de lokala regler som satts upp av vattenägarna. Turismfisket efter vandrande lax under maj-juni månad har vuxit på senare år men utgör ännu en mindre del i förhållande till andelen fiskare som besöker Åland för att fiska gädda, abborre och gös. Enligt en enkätstudie utförd år 2021 inom Ålands organiserade fiskeguider riktades 80 % av guideade fisketurer efter gädda, 11 % efter öring och 9 % efter abborre. Intresset för att fiska på Åland är förhållandevis stort och har också sedan länge marknadsförts hos många turismföretagare och researrangörer. Fisketurismen har dock inom vissa områden fått ett minskat stöd i lokalsamhället till följd av bristande förvaltning av att gästerna respekterar de regelverk och begränsningar som råder samt till viss del på grund av kulturella skillnader och olikheter i synen på fiske och fiskeförvaltning hos olika besöksgrupper i förhållande till synen på orten. Detta har medfört att vissa för fisketurism öppna vatten stängts vilket också påverkat lokalbefolkningens möjligheter att köpa fiskekort på dessa områden. För att på sikt behålla Åland som en attraktiv besöksort för fiske är det av stor vikt att balansera dessa intressen kring vattenområden så att tillgängligheten inte ytterligare begränsas eller fiskbestånden utarmas. Att genomföra detta i praktiken försvåras dock av fiskeförvaltningsområdenas utformning.

Kulturen, husbehovsfiske och naturen

Även om intresset för husbehovsfiske och rekreativfiske är stort saknar många grupper i samhället idag den koppling till havet, fisket och kulturen att fiska och tillreda fisk från grunden som många historiskt haft i det åländska samhället. Det ställer större krav på att erbjuda skolning och aktiviteter för barn och unga om intresset för fiskeförvaltning, fiskbestånd och fiskerinäringen samt återväxten inom rekreativfiske och fiskerinäringen ska tryggas. Även andra grupper så som inflyttade till Åland eller människor som av andra orsaker inte har fått en aktiv relation till det havet kan ge kan ha ett behov av motsvarande aktiviteter.

Åland är rikt på rekreativområden tack vare alla öar och närheten till grönområden och hav. De åländska naturskyddsområdena består mest av vatten (ca 33 000 hektar) men även en del land är naturreservat (ca 3100 hektar). Det finns sammanlagt ca 1500 sjöar, träsk, tjärnar och dammar på Åland, men de flesta är mycket små. De grunda strandområdena och många inre vikarna utgör viktiga reproduktionsområden för fisk och har även en hög växtproduktion. Vattnen i skärgårdens inre delar och i fasta Ålands vikar är särskilt utsatta, och inget vattenområde på Åland har hög eller god ekologisk status enligt de bedömningar som är lagstadgat att utföra inom ramen för EU:s ramdirektiv för vatten och EU-direktivet om en marin strategi, men det åländska engagemanget för att skydda vårt vatten är stort. Även övriga hållbarhetsrelaterade frågor är prioriterade på Åland, vilket bland annat kan ses genom den fastslagna Utvecklings- och hållbarhetsagendan och nätverket Bärkraft.ax samt Ålands hållbara livsmedelsstrategi.

Det åländska föreningslivet är rikt och aktivt. Föreningslivet fyller en stor funktion för känsla av delaktighet och ökat välmående i samhället för alla åldrar och kan skapa en meningsfull fritid, möjligheter i samverkan med andra sektorer för att utveckla lokal service, sprida kunskap och engagera. I en rapport om samhällsekonomiska och kvalitativa effekter² om frivilligarbetet inom föreningar som utfördes 2012 uppskattades den totala mängden frivilligarbete inom det åländska föreningslivet till drygt 800.000 timmar per år. Litteraturstudier visar på ett tydligt positivt samband mellan frivilligarbete och självskattad god hälsa. Det är dock viktigt att få fler människor engagerade i frivilligarbete, för att dela på ansvaret och de positiva hälsoeffekterna. Enligt Patent- och registerstyrelsens statistik finns det 520 registrerade föreningar på Åland. Utöver dessa finns över 200 rådjursjaktlag, 23 älgjaktlag, 15 jaktvårdsföreningar och 100 fiskelag samt ett stort antal land- och vattensamfälligheter. Den allra största föreningsgrenen på Åland är kultur, efterföljt av idrott.

² [Frivilligarbetet inom det åländska föreningslivet - samhällsekonomiska och kvalitativa effekter 2012](#)

4. Strategins framtagning

Leader Åland har en bred representation från den tredje, privata och offentliga sektorn i Mariehamn, landsbygden och skärgården. Föreningens medlemmar består både av branschorganisationer, privatpersoner, föreningar och samtliga åländska kommuner.

När programarbetet för 2021-2027 försenades beviljades Leader Åland ytterligare finansiering för 2021-2022 genom en omfördelning och verksamheten och möjligheten av prioritera projekt kunde fortlöpa. Utvärdering av den tidigare strategin och diskussioner om framtiden har diskuterats kontinuerligt under flera medlems- och lokala aktionsgruppsmöten samt genom andra träffar med olika projektaktörer under programperioden. Strategins beredningsprocess påbörjades dock aktivt i början av 2021, då Fiskets lokala aktionsgrupp höll en utvärderingsworkshop och identifierade framtida behov. Senare under våren delgavs ett utkast på programförslag, som i december 2021 skickades ut på remiss, vilket Fiskets lokala aktionsgrupp och styrelsen för Lokalkraft Leader Åland gav utlåtande på. I början av 2022 meddelade Ålands landskapsregering att kommentarerna beaktats, understöds och skickats till Jord- och skogsbruksministeriet i Finland.

Våren 2022 fortsatte insamlingen av utvecklingsbehov genom att erbjuda besök till kommunernas förtroendevalda, vilka i många fall även är föreningsaktiva eller företagare. Sammanlagt genomfördes tio möten där över 80 personer deltog och 105 åsikter om utvecklingsbehov samlades in. En webbenkät togs fram och spreds både till föreningens medlemmar och publikt genom webbsidan och olika nätverk. Sammanlagt svarade 107 personer. Av dessa representerade 79 av de svarande privat sektor (varav 66 privatpersoner och 13 företagare), 29 representerade tredje sektorn och 4 representerade kommuner.

Över hälften av alla svaranden på enkäten ansåg att naturen för fritid och rekreation och miljöförbättrande åtgärder är de två viktigaste teman att utveckla. Vidare ansåg över en tredjedel att social delaktighet i samhället, skärgårdens livskraft, ungdomar och biodiversitet och biologisk mångfald är de viktigaste områden som det behöver satsas på. Mer än en femtedel ansåg även att kompetensutveckling och utbildning, välmående bland äldre och företagsfrämjande insatser är av prioritet. Bland utmaningarna nämndes i de öppna svaren övergödning, utsläpp av växthusgaser och klimatförändring, exploatering och minskad biologisk mångfald, försämrad ekonomi och inflation samt centralisering.

På frågan om fiskerelaterade teman ansåg över hälften av alla svaranden att fiskevårdande insatser som våtmarker och återställande av lekstränder för fisk är viktigast att fokusera på inom Fiskeleader. En tredjedel ansåg att det är viktigt att öka kännedomen om fiske för barn och unga, samt att marknadsföra lokal fisk och skapa nya produkter och marknader. Mer än en femtedel av de svarande ansåg även att husbehovs- och fritidsfiske, innovation och forskning, fisketurism och kulturarv var viktiga teman.

Även vid kommunbesöken var de allra viktigaste teman som angavs fritid i naturen, biologisk mångfald & vattenvård, klimatanpassning och delaktighet och tillgänglighet samt turism. Specifikt för fiskeleader nämnde de allra flesta tyngdpunkter som fiskevård och fisketurism.

Resultaten av de sammanställda åsikterna från både kommunbesöken och webbenkäten var mycket lika och stämmer även väl överens med de lokala aktionsgruppernas tidigare framtagna behovsanalys och övergripande uppfattning. Viljan att utveckla insatser för natur och miljö, styrks även av Ålands statistik- och utredningsbyrås rapport Ålänningarna och miljön - miljömedvetenhet och -engagemang 2022.

Utöver detta har även en del intervjuer och öppna möten utförts med tidigare projektaktörer, vid besök till fiskelag och samfälligheter samt med Ålands fiskare rf och de övriga organisationerna vid Ålands Landsbygdscentrum. I november 2022 hölls ett fiskeseminarium med ett 40-tal deltagare där Fiskeleader diskuterades och input samlades in.

På basen av förankringen och Fiskets lokala aktionsgrupps behovsanalys och utvärdering togs strategin fram under 2022. De föreslagna fokusområdena presenterades på föreningens vårmöte 2023 och skickades därefter ut för hörande av medlemmarna samt spreds till allmänheten för kommentarer.

5. Behovsanalys

SWOT-analysen är framtagen utgående från tidigare strategi och baseras på hörande från samhället samt den breda kunskap och erfarenheter som finns inom Leader Ålands nätverk.

Styrkor

- Skärgårdsnäring med stark tradition, goda yrkeskunskaper och erfarenhet
- Många registrerade binäringsfiskare
- Småskaligt yrkesfiske, samt husbehovsfiske och jakt behåller befintliga naturvärden
- Lokal fiskeriförvaltning
- Starkt lokalt engagemang för fiskevård
- Stor efterfrågan på fisk, export
- Stark turism
- Stark fisketurism, internationell
- Småskaligt mångsyssleri ger goda möjligheter att kombinera olika delar av fiskenäringen till en hållbar och lönsam helhet (fiske, förädling och fisketurism/turism kopplad till råvaran fisk)
- Vetenskaplig kunskap (Husö biologiska station)
- Korta avstånd
- Litet samhälle, "alla känner alla", tillgängligt
- Ålands fiskevårdscentrum
- Många organiserade fiskelag och andra organisationer
- Välutvecklad utplanteringsverksamhet för sik och öring
- Goda förutsättningar för vattenbruk

Möjligheter

- Lokalt hållbar fiskeriförvaltning
- Hållbara fiskemetoder inom det kustnära fisket. användning av passiva fiskemetoder
- Ekosystembaserad förvaltning på lokal nivå
- Planering av användningen av vattenområden
- Skydda lek- och förökningsområden för att upprätthålla hållbara fiskbestånd
- Kombinera fiskevårdsåtgärder med informationsåtgärder och naturrekreation
- Produktutveckling
- Öka utnyttjandet av strömming och andra idag underutnyttjande arter som t.ex braxen, mört, id och nors
- Förvaltning av kustnära okvoterade arter
- Rekrytera nya och unga till branschen
- Öka sysselsättning och skapa arbetstillfällen
- Stärkt varumärke av fisketurism
- Förbättrad kommunikation och samverkan
- Förändra konsumtionstrender
- Infrastruktur för småskaligt fiske, förenkla livsmedelskedjan
- Ökad naturturism
- Öka kunskapen och engagemanget kring fiske och immateriellt kulturarv hos barn och unga, mentorskap
- Bättre utnyttjande av vetenskaplig forskning
- Fiske som integrationsåtgärd

Svagheter

- Antalet yrkesfiskare med huvudinkomst från fisket är få och minskar
- Ökande åldersstruktur, låg involvering ungdomar
- Vattenområdenas tillgänglighet
- Intressekonflikter
- Många fiskekortsområden
- Svag fisketillsyn utan juridiska verktyg
- Svag ekonomisk lönsamhet för yrkesfiske och vattenägare som upplåter fiske
- Bristande koordinering för samarbete och kommunikation mellan sektorer
- Brist på kunskapsunderlag om vissa arter
- Liten lokal marknad
- Kunskapen om det immateriella kulturarvet minskar
- Avsaknad av regional samordning av fiskevårdsåtgärder
- Kort turistsäsong
- För lite åländsk fisk på restaurang
- Många verksamheter på Åland är beroende av fungerande infrastruktur och transporter

Hot

- Försämrad fisktillgång
- Minskande fiskbestånd
- Säl och mellanskarv
- Klimatförändring och försämrad biologisk mångfald, högre vattentemperaturer
- Försämrad vattenkvalitet
- Strängare regelverk
- Sjukdomar hos odlad fisk, ex. IHN
- Makroekonomiska faktorer
- Lokala fiskbestånd blandas vid utplantering obeaktat lokal adaptation

6. Vision, prioriterade fokusområden & målsättningar

På basen av SWOT-analysen har vi tagit fram vår vision "En hållbar och livskraftig fiskekultur". Visionen handlar om att den starka tradition av fiske som finns på Åland är bevarad och utvecklad på ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart sätt, samtidigt som man anpassat sig till förändrade förutsättningar och utmaningar.

Målet är att Åland ska ha en livskraftig och lönsam näring, samtidigt som man bygger broar mellan tredje sektorn och fiskerinäringen samt bevarar och stärker både kulturarvet och den biologiska mångfalden.

Lokalsamhället har en aktiv roll i att gemensamt arbeta för detta och genom att engagera en varierad målgrupp hoppas vi säkerställa en ökad kunskap, tillgänglighet, intresse och utveckling av vårt fiske på Åland.

För att nå visionen har Fiskets lokala aktionsgrupp, på basen av behovsanalysen och den erfarenhet som byggts upp från tidigare programperioder, prioriterat följande tre fokusområden under perioden 2023-2027:

**Välmående fiskbestånd
och livsmiljö**

**Smak av
sjö & hav**

**Fiskekultur
i arbete och fritid**

En hållbar och livskraftig fiskekultur

Målsättningen med fokusområdena är att bevara vårt immateriella kulturarv för kommande generationer, förbättra förutsättningarna för fiskens uppväxt- och levnadsmiljö samt främja fiskerinäringens lönsamhet.

Under varje fokusområde finns exempel på projekt beskrivet, men vi vill också ge utrymme för de lokala aktörernas idéer. När projekt grundar sig i lokala behov och engagemang finns goda förutsättningar för utveckling och synergieffekter.

Stöd kan beviljas till allmännyttiga investeringar och utvecklingsprojekt. Även paraplyprojekt som möjliggör och underlättar för små projekt att genomföras såväl som utredningsprojekt och interregionala eller transnationella samarbetsprojekt är möjliga inom alla tre fokusområden. För sådana projekt tillämpas samma urvalskriterier och stödprocent som övriga ansökningar. För att ett projekt ska kunna mätas som ett samarbetsprojekt krävs dock minst en annan samarbetspart.

Alla projekt ska ha utgångspunkt i Leadermetoden. Projekten uppmuntras till att beakta både samverkan och miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet. Ett projekt kan passa inom flera av fokusområden, men vi har delat upp dem för att tydliggöra de olika målen. Genom Fiskeleaderstrategin kan vi möjliggöra arbetet med att främja fiskerinäringen och den åländska fiskekulturen i samråd med andra lokala strategier, stödformer och verksamheter.

Stödmottagare

Stödmottagare kan vara alla typer av lokala aktörer, som exempelvis föreningar, samfund, fiskelag, stiftelser, andelslag, kommuner, företag och andra organisationer. Även Fiskets lokala aktionsgrupp kan ansöka om stöd för att driva projekt. Stödmottagaren ska dock vara en registrerad organisation med FO-nummer för att kunna lämna in en ansökan i det elektroniska systemet. Kommersiella projekt (motsvarande direkt företagsstöd) kan inte stödjas.

Prioriterat fokusområde 1: Välmående fiskbestånd och livsmiljö

För närvarande har ingen av Ålands vikar eller vattenområden en god ekologisk status. Samtidigt vittnar man om en förändring i utvecklingen av fiskbestånden och ett ökat predationshot. Vi behöver ta hand om de åländska fiskbestånden och dess livsmiljö tillsammans!

På Åland finns en stor andel privata mark- och vattenområden, vilket innebär att det också finns många fiskelag, samfälligheter och andra sammanslutningar. Lokalbefolkningen känner till sina områden och deras historiska förändringar. De är engagerade och har möjlighet att identifiera och förbättra lokala miljövärden, till exempel genom att skapa förutsättningar för en god uppväxt- och levnadsmiljö för fisk. Även insjöarna är ett viktigt fokusområde för ett fungerande ekosystem. Genom fiskevårdande åtgärder som exempelvis våtmarker, kan dessutom positiva kringeffekter uppnås om man kombinerar dessa med rekreation för allmänheten eller informations- och kunskapsspridning.

Vi vill även uppmuntra till andra insatser för att främja en hållbar förvaltning av fiskebestånden på Åland, som till exempel att upprätta fiskevårdsplaner, inrätta fredningsområden och utreda skydd mot predatorer som säl och skarv.

Hållbara fiskevårdande insatser är en möjlighet för samhället och miljön på Åland. Långsiktighet, samverkan och kunskapshöjning är nyckeln!

Exempel på aktiviteter som kan stödjas:

- Insatser för ekosystembaserad förvaltning på lokal nivå
- Fiskevårdande insatser, till exempel återställande eller nyskapande av reproduktionsområden för fisk och borttagning av vandringshinder
- Utredningar, pilotprojekt och planering
- Erfarenhetsutbyten och samverkan
- Kunskapshöjande insatser och folkbildning
- Insatser för predationsbekämpning av till exempel säl och skarv

Långsiktiga mål:

- Positiv trend för beståndsutveckling av inhemska kommersiella arter i åldrar, antal och storlek
- Antalet skyddade lekområden har ökat och skyddets utformning utvecklas enligt senast gällande vetenskap om fiskebeståndsvård utifrån en försiktighetsprincip
- Förbättrad ekologisk vattenstatus

Koppling till Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland:

3 | God vattenkvalitet

4 | Biologisk mångfald

6 | Kraftigt minskad klimatpåverkan

7 | Hållbar konsumtion och produktion

Prioriterat fokusområde 2: Smak av sjö & hav

Fiskets roll har varit en viktig del i vår gastronomiska tradition på Åland. Vi vill att insatserna genom fokusområdet ska uppmuntra till en ökad förädling och konsumtion av lokalt fångad eller odlad fisk och andra marina produkter på ett inspirerande och nytänkande sätt, vilket därmed indirekt kan stärka fiskerinäringens förutsättningar genom en ökad efterfrågan.

Genom att engagera barn och unga i fiske kan vi samtidigt trygga och belysa det åländska immateriella kulturarvet som fisket för med sig och skapa nyfikenhet för mer marint på tallriken.

Att hitta nya sätt att använda underutnyttjade arter som till exempel braxen, mört, id och nors kan leda till flera positiva kringeffekter för miljön och samhället. Fisketrycket på de populära arterna kan minska, den biologiska mångfalden kan öka och vi kan upprätthålla ett ekosystem i balans. Samtidigt kan det skapa nya möjligheter för fiskerinäringen och på sikt stärka det lokala näringslivet.

Exempel på aktiviteter som kan stödjas:

- Samarbeten kring produktutveckling och förädling
- Evenemang och gemensamma marknadsplatser för försäljning
- Allmännyttiga investeringar
- Förstudier och pilotprojekt
- Folkbildande insatser om fiske och förädling
- Rådgivning, kurser, lärlingsprojekt och kompetensutveckling
- Projekt som engagerar barn och unga

Långsiktiga mål:

- Ökad konsumtion av flera arter av åländsk vildfångad eller odlad fisk
- Bibehållet eller ökat antal personer i fiskerisektorn
- Ökad kännedom om och intresse för fiske hos barn och unga

Koppling till Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland:

1 | Välmående

2 | Tillit och delaktighet

5 | Attraktionskraft

7 | Hållbar konsumtion
och produktion

Prioriterat fokusområde 3: Fiskekultur i arbete och fritid

Fisket och närheten till vatten är en viktig del av vår kultur och fritid på Åland, både för lokalbefolkningen och för gästande besökare. Det är en del av vår skärgårdsidentitet och Ålands attraktionskraft.

Vi vill därför säkerställa att det finns goda förutsättningar för både fritidsfiske, husbehovsfiske, yrkesfiske och sportfiske – för alla.

Vi kan stärka vår fiskekultur genom att öka kännedomen om vårt immateriella kulturarv för kommande generationer och inflyttade, samtidigt som vi ökar tillgängligheten och sprider kunskap om fritids- och husbehovsfiske. Genom att bygga broar mellan tredje sektorn och fiskerinäringen kan nya perspektiv och möjligheter upptäckas.

Yrkesfisket är en livsstil som säkerligen i tiderna vuxit fram genom kontakten till fiske och tid på vattnet. Idag minskar antalet yrkesfiskare och nyrekryteringen till branschen är inte så stor. Genom att erbjuda ungdomar en första erfarenhet av fiskeribranschen till exempel genom prova-på projekt eller att skapa "fadderfiskare", kan vi underlätta för nya att komma in i branschen och generationsväxlingar eller nyförvärv kan möjliggöras inför framtiden inom det kustnära fisket, vattenbruket och fisketurismen.

Exempel på aktiviteter som kan stödjas:

- Allmännyttiga investeringar som ökar förutsättning och tillgänglighet till fritids- och husbehovsfiske
- Gemensamma insatser för en utvecklad fisketurism
- Utveckling av fritidssysselsättning och bevarande av kulturverksamhet kopplat till fiske och havsmiljön
- Projekt som engagerar och väcker nyfikenhet samt ökar delaktighet och attraktionskraften
- Utbildningstillfällen, kurser, kompetensutveckling och prova-på projekt
- Folkbildande insatser för olika målgrupper, till exempel barn, unga, äldre, inflyttade
- Insatser för att göra fisket tillgängligt för alla åldersgrupper

Långsiktiga mål:

- Utökade nätverk och sektoröverskridande samarbetsformer
- Ett ökat utbud av utbildningstillfällen och kompetenshöjningsåtgärder
- Unga intresserar sig för den åländska fiskerinäringen
- Fiskekultur är en naturlig och stark del av vår vardag
- Det immateriella kulturarvet är bevarat och höjer den åländska attraktionskraften

Koppling till Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland:

1 | Välmående

2 | Tillit och delaktighet

5 | Attraktionskraft

7 | Hållbar konsumtion och produktion

7. Indikatorer, mätbara effekter

Fiskets lokala aktionsgrupp ansvarar för utvärderingen av genomförandet av strategin och kommer därför att ansvara för att sammanställa och analysera implementeringen genom projekten inom varje fokusområde. Detta kan göras till exempel genom att titta på vilka typer av insatser som fått stöd under perioden, aktiviteter och utfall, den geografiska spridningen samt resultat och effekter.

Fokusområde	Indikator	Definition	Mål
Välmående fiskbestånd och livsmiljö	Fysiska fiskevårdsinsatser	Antal nyanlagda eller restaurerade våtmarker, vandringsleder för fisk eller andra insatser som främjar lek- och uppväxtområden	7
	Utvecklingsprojekt	Antal uppgjorda fiskevårdsplaner eller utredningar	3
	Pilotprojekt	Antal övriga beståndsvårdande insatser som t.ex. reduktionsfiske, test av skydd mot predatorer eller kunskapshöjande insatser	3
Smak av sjö & hav	Kunskapshöjande projekt	Antal projekt som kan bidra till ökad kännedom om och intresse för fiske hos barn och unga	4
	Produktutveckling	Antal utbildningstillfällen eller informationsåtgärder gällande produktutveckling och förädling	5
	Marknadsföring av lokal fisk	Antal nya evenemang och fiskmarknader	1
Fiskekultur i arbete och fritid	Allmännyttiga investeringar	Antal investeringar som förbättrar eller ökar tillgänglighet till husbehovs- och fritidsfiske	4
	Bevarande av kulturarv	Antal projekt som tillgängliggör kulturarv genom utveckling av besöksmål eller informations spridning	3
	Kunskapshöjande projekt	Antal utbildnings- eller informationsprojekt gällande fiskerinäringen som yrke	3
	Ungas intresse för fiskerinäringen	Antal unga på arbetsprövningsperiod eller på praktik i kommersiella fiske-, vattenbruks- eller fisketurismföretag	10
	Yrkesfiskares involvering i projekt	Antal deltagande yrkesfiskare i projekt	5
Antal finansierade projekt		Antal projekt som genomförts genom stöd av Fiskeleader	30

Fiskets lokala aktionsgrupp beaktar projektens möjlighet till uppfyllande av målen i behandlingen av ansökningarna och bedömer uppfyllandet i samband med slutredovisningen. Stödmottagarna ansvarar dock för att fylla i uppgifter om nedanstående indikatorer:

Indikator	Definition
Engagemang i projekten	Antal deltagare totalt som medverkar aktivt i genomförandet av projektet
	Antal personer totalt som får någon form av utbildning, kompetensutveckling eller liknande.
Deltagande barn och unga	Antal deltagare under 29 år som medverkar aktivt i projektets genomförande.
	Antal deltagare under 29 år som får någon form av utbildning, kompetensutveckling eller liknande.
Deltagande seniorer	Antal deltagare över 65 år som medverkar aktivt i projektets genomförande
	Antal deltagare över 65 år som får någon form av utbildning, kompetensutveckling eller liknande.
Samarbeten	Antal samarbetsparter för att genomföra projekten.
Frivilligt arbete	Antalet utförda talkotimmar inom projekt.

8. Förvaltning och genomförande

Lokalkraft Leader Åland r.f. ansvarar för det operativa genomförandet av Fiskeleader-strategin och Fiskets lokala aktionsgrupp, en fiskeleadergrupp, implementerar och leder arbetet.

Lokalkraft Leader Ålands organisation är uppbyggd genom att privat, ideell och offentlig sektor arbetar tillsammans och främjar lokala initiativ, kunskap, innovativa idéer och engagemang för att utveckla och stärka attraktionskraften för ett hållbart, levande samhälle. Föreningens syfte är, att utgående från Ålands befolknings egna behov och värderingar, verka för att bevara den lokala servicen och de lokala arbetsplatserna, kunnande och sysselsättning, samt främja och utveckla den lokala befolkningens och besökarnas delaktighet och trivsel i enlighet med principerna för hållbar utveckling. Detta sker genom att föreningen genom två lokala aktionsgrupper implementerar metoden för lokalt ledd utveckling inom två EU-program på Åland; Leader inom CAP-strategiplanen och Lokal utveckling inom det operativa programmet för Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden. Leader Åland har lång erfarenhet av lokalt ledd utveckling och har ett fungerande nätverk, kompetens och arbets sätt. Föreningen bildades redan 2007 och har under de två senaste programperioderna beviljat stöd till 240 projekt. Metoden fungerar mycket väl på Åland och föreningen arbetar aktivt för att hela tiden sträva efter det mervärde som Leader kan ge ett område.

Lokalkraft Leader Ålands medlemmar består av föreningar, privatpersoner och samtliga åländska kommuner. Medlemmarna styr verksamheten genom att bland annat varje år behandla den verksamhetsplan och budget som styrelsen tillsammans med de lokala aktionsgrupperna tagit fram, samt tillsätter ledamöter i de lokala aktionsgrupperna och styrelsen.

Styrelsen, som består av ledamöter från de lokala aktionsgrupperna, ansvarar för de övergripande frågorna, medan de lokala aktionsgrupperna LAG och Fiskeleader FLAG ansvarar för förverkligandet av strategierna och behandlar projektansökningar. Både styrelse och de lokala aktionsgrupperna tillsätts enligt de direktiv som givits beaktande andel representation mellan tredje, privat och offentlig sektor. I Fiskets lokala aktionsgrupp är även representation från fiskerinäringen viktigt. Därutöver beaktas ledamöternas ålder, geografisk representation och kunskapsområde så att samtliga projekt kan behandlas likvärdigt och en bred kompetens och nätverk finns i aktionsgrupperna. Hälften av ledamöterna är i tur att avgå varje år och kan på föreningens höstmöte väljas om eller ersättas av nya ledamöter som nominerats. Styrelsen, den lokala aktionsgruppen och Fiskets lokala aktionsgrupp har varsin ordförande och vice ordförande som väljs för ett år i taget. Presidiet av tre ordförande har kontinuerlig kontakt och träffas tillsammans med Leaderkontorets personal för att stärka samsyn och utveckling.

Aktivering och kommunikation

En stor del av Lokalkraft Leader Ålands uppgift som genomförare av Leadermetoden och lokalt ledd utveckling är att sprida information, inspirera och erbjuda rådgivning. Leader Åland informerar om att medel i EU-programmen möjliggör förverkligande av projekt, hjälper till att utbilda kring användandet av det elektroniska ansökningssystemet samt ser till att öppenhet av beviljade projekt finns så att fler kan ta lärdom och hjälp av dem som redan har erfarenhet av Leader. Information sprids bland annat genom föreningens hemsida och sociala medier, genom informationstillfällen, möten, pressmeddelanden, medlemsbrev och genom direktkontakt till övriga intressenter och nätverk. Informationsmaterialet och rådgivningen har en pedagogisk och inspirerande framtoning för att öka tillgängligheten, förenkla och öppna för allas möjlighet att ansöka om projektstöd. Ledamöterna i Fiskets lokala aktionsgrupp är ambassadörer för metoden i sina nätverk och för det praktiska arbetet med kommunikation, administration, rådgivning och koordination krävs kompetent personal som arbetar agilt och effektivt.

Det är viktigt att de som sitter i styrelsen för föreningen och de som ingår i aktionsgrupperna har kunskap om de regelverk som finns samt känner sig säkra i sin roll och kan axla det ansvar som deras plats innebär, för att kunna ta bra beslut och på ett gediget korrekt sätt implementera Leadermetoden. Skolning och arbetsmöten ordnas kring strategierna och arbetsprocessen, om utvärdering och om det elektroniska stödsystemet. Utbudet av externa skolningar och seminarier följs internationellt och regionalt och Leader deltar i mån av möjlighet fortsättningsvis i de nätverk som etablerats under åren i stort och smått i Norden, Finland och Åland.

Urvalsprocessen

Ansökningar kan lämnas in löpande under programperioden, men Fiskets lokala aktionsgrupp kan fastslå mötesdatum och på så vis begränsa när ansökningar behöver vara inlämnade för att kunna behandlas på följande möte, samt välja att utlysa temaspecifika ansökningsomgångar vid behov. Stödmottagarna erhåller rådgivning av Leaderkontoret under hela ansökningsprocessen och ansökan kontrolleras genom en teknisk beredning. En föredragningslista med de ärenden som ska behandlas skickas ut inför Fiskets lokala aktionsgrupps möte för urval och bedömning. Ledamöterna bekantar sig med ansökningshandlingarna via det elektroniska ansökningssystemet. Vid behov ges de sökande möjlighet att presentera projektet på mötet eller vid ett platsbesök av personal eller en eller flera ledamöter, så att eventuella frågor kan besvaras och förtydligas. Fiskeleadergruppen samarbetar även med myndigheter och kan begära utlåtande från berörda instanser, som till exempel Ålands fiskevårdscentrum.

Beslutande möten kan hållas fysiskt, hybrid eller digitalt. Minst hälften av Fiskeleadergruppen ska vara närvarande för att mötet ska vara beslutsfört och av dessa ska minst hälften av de närvarande representera privat och tredje sektor. Ledamöterna diskuterar ansökan på mötet, på ett öppet och icke-diskriminerande sätt, där alla får möjlighet att komma till tals. Vid eventuella jävsituationer noteras detta i protokollet och berörd ledamot deltar inte i beslutet. Den tekniska beredningen går igenom och sedan utförs en av ledamöterna gemensam urvalskriteriebedömning efterföljt av beslut och framtagning av motivering för beslut.

Urvalskriteriebedömningen sker uteslutande av ledamöterna i Fiskets lokala aktionsgrupp och är ett viktigt verktyg för att säkerställa att projektens innehåll, syfte, mål och förväntade resultat passar inom ramen för Fiskeleaderstrategin. De kan också användas i det fall flera projekt konkurrerar om finansieringen. Lokalkraft Leader Åland har fått god erfarenhet av urvalskriteriebedömning under de senaste två programperioderna och har under dessa år prövat olika metoder efter att förbättringsmöjligheter identifierats.

Vid beslut om att prioritera projekt fastställer den lokala aktionsgruppen stödbeloppet och skickar sedan projektansökan vidare till Ålands landskapsregering som utför en teknisk laglighetskontroll för att sedan fastställa beslutet. När stödmottagarna har delgivits beslut håller Leaderkontoret ett möte med dem för att gå igenom beslutet och ge rådgivning kring genomförande, synlighet av stödet och redovisning.

För Leader Åland är en god relation med förvaltningsmyndigheten mycket viktig och föreningen kommer därför att kontinuerligt söka konstruktiva lösningar och skapa dialog för att förenkla och tydliggöra arbetet för bägge parter. Genom landsbygdsnätverket i Finland och Sverige och det europeiska landsbygdsnätverket samt det europeiska fiskerinätverket FAMENET finns hjälpmedel, skolningar och riktlinjer att ta del av.

Samarbete och nätverkande

Leader Ålands kontor finns på Ålands Landsbygdscentrum (ÅLBC) på området Jomala Gård. Där finns möjlighet att ta emot besök och hålla möten. Vi erbjuder även våra medlemmar, intressenter och stödmottagare att träffas via digitala möten samt utanför kontoret och möteslokalerna på Ålands Landsbygdscentrum.

Klustret Ålands Landsbygdscentrum är ett frivilligt samarbetsorgan av femton organisationer inom de blå och gröna landsbygdsnäringarna, bland annat Ålands fiskodlarförening och Ålands fiskare. Förutom gemensamma kontors- och möteslokaler har ÅLBC en gemensam vision - att kunskap och samverkan får hela Åland att växa. Visionen uppnås genom att organisationerna utvecklar, utbildar och erbjuder rådgivning, i samverkan för ett framtidsorienterat Åland. Varje organisation som är verksam inom klustret Ålands Landsbygdscentrum har en plats i ledningsgruppen, som träffas en gång i månaden, där aktualiteter och gemensamma frågor diskuteras. Varje år hålls även en strategidag för ledningsgruppen och ett startskott där personal från alla organisationer medverkar för att bekanta sig med varandras verksamheter och hitta synergier. Sammanhållningen inom klustret är god och inspirerande.

Kontakten med Leader Ålands medlemmar är viktigt för oss och vi deltar ungefär en gång per år i de åländska kommundirektörernas möte, erbjuder informationsträffar hos kommunernas fullmäktige och styrelser samt

arrangerar allmänna informationstillfällen och seminarier för lokalbefolkningen. Leader Åland står alltid till förfogande för att delge information på olika föreningar, fiskelag och andra organisationers möten, på seminarier samt genom att utföra platsbesök. Föreningens vår- och höstmöten hålls på olika platser runt om på Åland, gärna i samband med ett projektbesök.

Lokalkraft Leader Åland är medaktörer i nätverket Bärkraft.ax och vår roll är att genom metoden för lokalt ledd utveckling stödja hållbara projekt i olika former och på så vis bidra till förverkligandet av visionerna i Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda. Genom nätverket har vi stärkt samarbetet med övriga organisationer och flera nätverk som Leader Åland helt eller delvis deltar i har skapats tack vare detta, som till exempel Ålands hållbara livsmedelsstrategi.

Leader Åland har kontakt med de övriga finska fiskeleadergrupperna och är intresserade av att fortsätta stärka samarbetet genom att delta i det nationella nätverket. Genom erfarenhetsutbyten och samverkan kan kunskap främja arbetet med lokal utveckling kring fiskerinäringen. Fiskets lokala aktionsgrupp har även samarbetat med leaderområden i Sverige. Även om Leademetoden i Sverige under programperioden 2023-2027 inte kommer att implementeras inom Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden, finns många liknande beröringspunkter i kustområdena, särskilt i Roslagen.

Vi planerar även fortsättningsvis ta del av de publikationer och evenemang som arrangeras av det europeiska fiskerinätverket FAMENET (tidigare FARNET). Nätverket öppnar möjligheter för utveckling och erfarenhetsutbyten med andra fiskeleadergrupper i Europa.

9. Uppföljning och utvärdering

Leaderkontoret har kontinuerlig kontakt med alla beviljade projekt under hela ansökningsprocessen, från projektidé, ansökan, genomförande och slutredovisning. Redan i ansökningsskedet ombeds stödmottagarna beskriva en väl förankrad idé med efterfrågade resultat från lokalsamhället och ta i beaktande hur fortsättningen efter projekttiden kan se ut. Både före och efter projektets slut fyller stödmottagarna i en av Leader Åland framtagen indikatorblankett (alternativt via ansökningssystemet) och ombeds dessutom svara på en utvärderingsenkät vid slutredovisning. Ett resultat av en insats kan förstås även få ett annat utfall än väntat och graden av effekterna kan variera beroende på typen av projekt. Långsiktiga effekter i lokalsamhället som till exempel ökat antal besökare och befolkning, nya arbetstillfällen, förändrade attityder eller förbättring av service och välfärd kan vara svåra att mäta eftersom de kan uppkomma efter programperiodens slut.

Uppföljning av strategins förverkligande och implementering diskuteras i Fiskets lokala aktionsgrupp kontinuerligt. Leaderkontoret säkerställer övervakningen av projekten kontinuerligt genom de uppgifter som fås från det elektroniska ansökningssystemet och genom kontakt med stödmottagarna, men också genom ett eget uppföljningssystem med rapporter och statistik genom vilket vi enkelt kan följa upp hur målen i strategin förverkligas samt var vi bör sätta in extra insatser. Uppföljningen går även att följa i föreningens verksamhetsberättelse som fastställs av medlemsmötet på våren. Alla projekt illustreras på hemsidan i ett transparent och inspirerande syfte.

Vid en eventuell revidering av strategin tar Fiskets lokala aktionsgrupp fram ett förslag i samråd med styrelsen för att sedan fastställa ändringen på nästa medlemsmöte. Förslaget till revidering skickas sedan in till Ålands landskapsregering. Justering av innehållet till bilagor till strategin kräver enbart behandling av Fiskets lokala aktionsgrupp och styrelsen.

10. Finansieringsplan

Åtgärd	EHFVF 48,54 %	ÅLR 51,46 %	Offentlig totalt	Fördelning per område	Privat finansiering	Total finansiering
Projekt	237 846	252 154	490 000	75,38 %	326 667	816 667
Fokusområde 1: Välmående fiskbestånd och livsmiljö	95 138	100 862	196 000	40 %	130 667	326 667
Fokusområde 2: Smak av sjö & hav	71 354	75 646	147 000	30 %	98 000	245 000
Fokusområde 3: Fiskekultur i arbete & fritid	71 354	75 646	147 000	30 %	98 000	245 000
Aktivering & förvaltning	77 664	82 336	160 000	24,62 %	0	160 000
Projekt + drift totalt	315 510	334 490	650 000	100 %	326 667	976 667

Finansieringsplanen och fördelningen mellan fokusområdena är indikativ och utfallet styrs därmed av efterfrågan och den lokala aktionsgruppens beslut. Principer kring stödprocent och stödtak hanteras genom beslut av Fiskets lokala aktionsgrupp, precis som förfarandet för övriga lokala aktionsgrupper i Finland.

I finansieringsplanen ovan uppskattas den offentliga finansieringen uppgå till ca 60 procent. Offentlig finansiering består i huvudsak av själva Leaderstödet (EU + LR) men det är även möjligt att ha övrig offentlig finansiering i projekt, till exempel kommunbidrag. Den privata finansieringsandelen uppskattas till i medeltal 40 %. Privat finansiering kan utöver privata medel utgöras av frivilligt arbete (talko) som värderas i projektbudget.

Årlig finansieringsram	2024	2025	2026	2027	Totalt
Drift totalt	40 000	40 000	40 000	40 000	160 000
Projektstöd	122 500	122 500	122 500	122 500	490 000
TOTALT	162 500	162 500	162 500	162 500	650 000

Verksamhetspenningen (drift) kommer att möjliggöra anställd personal, köpta tjänster, information och marknadsföring och övriga kostnader. Utöver driftbudgeten finansieras Leader Ålands verksamhet av medlemsintäkter och Leader inom de åländska interventionerna för Finlands CAP-strategiplan. Verksamhetspenningens fördelning över åren 2024–2027 är indikativ. Inför varje år uppgörs en budget som fastställs på Leader Ålands höstmöte av medlemmarna. Tack vare föreningens medlemsavgifter kan kontinuiteten i verksamheten tryggas tillfälligt i det fall driftmedel inte räcker till.

